

AKP'NİN SİVİL TOPLUMA MÜDAHALELERİ SUSKUN TÜRKİYE

CHP İşveren Sendikaları ve Meslek Birlikleri Genel Başkan Yardımcılığı

SUNUŐ

ÖRNEK OLAYLAR:

- 1- TORBA KANUNLA KAMULAŞTIRMA: DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU (DEİK)**
- 2- DARBE KANUNUYLA VESAYET: BAKANLIKLARA TMMOB'A BAĞLI ODALARA MÜDAHALE YETKİSİ**
- 3- İKTİDAR GÜCÜ İLE BÜYÜYEN SENDİKALAR (MEMUR-SEN /HAK-İŐ)**
- 4- TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ/SÖZ HAKKINA YASAL MÜDAHALE**
- 5- VAKIFLARA VERĐİ CEZASI/ TAHSİS İPTALLERİ/49 YIL BEDELSİZ TAHSİS**
- 6- ANAYASA İLE FİİLEN KAPANAN EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY**
- 7- ENERJİ DERNEĞİNE 120 BİN TL İLE BAKANLIK MÜDAHALESİ**

MART 2017

AKP'NİN SİVİL TOPLUMA MÜDAHALELERİ

SUSKUN TÜRKİYE

AKP'nin 15 yıllık iktidarı sonunda, Türkiye'de hukuk, demokrasi ve özgürlükler alanında ciddi bir gerileme yaşanmıştır. Bu gerileme uluslararası örgütlerin ölçümleriyle de somutlaşmış durumdadır. Türkiye, son iki yılda Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 40 basamak gerileyerek 113 ülke arasında 99'unculuğa düşmüş, basın özgürlüğünde 180 ülke arasında 151'inciliğe gerilemiştir.

Özgür aklın kurumları olması gereken üniversitelerin sesi kesilirken, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları da siyasi iktidarın baskısı altında susturulmuş durumdadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan; meslek odalarına yönelik **“Yıkım ekibi”** benzetmesi ve **“meslek kuruluşları belirli ideolojilere mensup kesimlerin tasallutundan kurtarılmalı”** açıklaması, iş dünyasına yönelik **“yatırımlarını, projelerini, gayretlerini erteleyen herkes, benim nazarımda, ekonomimize saldıranlarla aynı saftadır”**, **“Ey TÜSİAD ananas meselesinden niye rahatsız değilsin? Biz TÜSİAD ile gelmedik, TÜSİAD'a rağmen geldik”** sözleri, tek seslilik dayatmasının ifadeleridir.

Sendikalar, meslek örgütleri, vakıf ve dernekler gibi sivil toplum kuruluşları, iktidar gücüyle AKP'nin etki alanına alınmaya çalışılmakta, iktidara yakın davranmaya zorlanmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının bazıları baskılarla AKP'nin güdümüne girerken, bazı kuruluşlar yasama gücüyle AKP'nin vesayeti altına alınmaya çalışılmış ya da iktidarın etkisi altına sokulabilmesi için kamulaştırılmıştır.

Kamu denetim birimlerinin (vergi denetimi, iş müfettişleri, bakanlık müfettişleri vb) objektif ölçütlerden uzak denetim uygulamaları, iktidarın güdümünde gerçekleşen yargılamalar ve yasama gücüyle yapılan düzenlemeler, meslek örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının varlığını tehdit eder boyutlara gelmiştir.

Bir yandan da AKP iktidarı tekелci ve kayırmacı bir yaklaşımla kendi sivil toplumunu yaratmaya çalışmakta, yandaş dernek, vakıf, birlik ve sendikaları kamu gücüyle büyütülmektedir.

Bu çerçevede;

-DEİK'in torba kanunla kamulaştırılması

-TMMOB'a bağlı odaların darbe dönemi düzenlemesiyle bakanlıkların vesayeti altına sokulması,

-Memur-Sen ve HAK-İŞ'in iktidar gücüyle büyütülmesi,

-Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın konuşmaması için adli yıl açılış törenlerinin kanunla kaldırılması

-ÇYDD'ye 4 milyon TL'lik vergi cezası ve taşınmaz tahsislerinin iptali,

-Anayasal kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in fiilen tasfiye edilmesi, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde Ekonomi ve Dış Ticaret Konseyi kurulması,

-Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Derneği'ne Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın el koyması,

somut müdahale örnekleri olarak sıralanabilir. Listeyi uzatmak da mümkündür.

Bu tablo; halkın yönetime katılımının daha etkin hale getirilmesi, kamu çıkarının korunması, demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesine katkı sunması beklenen sivil toplum ayağını sakatlamıştır. Bazı meslek odaları dışında, sivil toplum kuruluşlarının büyük çoğunluğu iktidarın uygulamaları, baskı ve tehdidiyle **"suskunluk sarmalına** (Alman siyaset bilimci Elisabeth Noelle-Neumann'ın teorisi)" girmiş durumdadır.

AKP-MHP yönetimi ortaklığı ve "istikrar" söylemiyle milletimize dayatılmak istenen, hukuk ve demokrasi içermeyen rejim değişikliğinin, bu tabloyu daha da ağırlaştıracağı açıktır. Suskun üniversite, suskun meslek örgütleri, suskun sendika, suskun STK; suskun toplum demektir. Bunun "istikrar" gibi algılanması ya da sunulması, demokrasi, düşünce ve ifade özgürlüğünün rafa kaldırılmasıdır. Duayen bilim insanı Prof. Dr. Korkut Boratav'ın **"İstikrarın en mükemmel hali ölüm halidir"** tespitiyle; tepkisiz, itiraz etmeyen, suskun Türkiye, ölü bir Türkiye'dir.

AKP'nin oluşturmaya çalıştığı "Suskun Türkiye"ye karşı, CHP olarak; demokratik bir toplumun temeli ve zenginlik kaynağı olan örgütlü toplumu savunuyoruz. Bu yönüyle; rejim değişikliğine 16 Nisan'da verilecek "Hayır" oyu, örgütlü toplum ve çoğulculuğu geliştirmek için de bir adım olacak, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve sendikaların Türkiye'nin huzur, barış ve kalkınmasına katkı sağlayabilecekleri ortamın önünü açacaktır.

**CHP İşveren Sendikaları ve Meslek Birlikleri
Genel Başkan Yardımcılığı**

ÖRNEK OLAYLAR

1- TORBA KANUNLA KAMULAŞTIRMA: DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU (DEİK)

Türkiye'nin önde gelen iş adamlarının girişimiyle 1986 yılında sivil toplum kuruluşu olarak yola çıkan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, bir torba kanun ile Ekonomi Bakanlığı'na bağlanmıştır.

637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 36'ncı maddesi; 11 Eylül 2014 tarihli 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 142'nci maddesi ile değiştirilmiş, DEİK, Ekonomi Bakanlığının idari ve mali denetiminin altına girmiştir.

Kanun'da bir hüküm olmamasına rağmen, yönetmelik hükmü kapsamında DEİK Yönetim Kurulu Başkanı, Ekonomi Bakanı tarafından atanmaktadır.

2-DARBE KANUNUYLA VESAYET: BAKANLIKLARA TMMOB'A BAĞLI ODALARA MÜDAHALE YETKİSİ

6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'na darbe döneminde eklenen;

“Ek Madde 3 – (Ek: 19/4/1983 - KHK - 66/12 md.)

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üzerinde, Bayındırlık Bakanlığınca; ihtisas dallarına göre Odalar üzerinde ise, ilgili bakanlıklarca idari ve mali denetim yapılır. İlgili Bakanlıklar; Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile tesbit edilir.”

şeklindeki hüküm yaklaşık 30 yıl sonra uygulamaya konulmuştur.

İlk olarak 07.11.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 01.10.2013 tarih 2013/5484 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Orman Mühendisleri Odası'nın idari ve mali denetim konusunda **Orman ve Su İşleri Bakanlığı** yetkilendirildi

07.12.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 08.11.2013 tarih ve 2013/5660 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla;

Çevre Mühendisleri Odası,
Elektrik Mühendisleri Odası,
Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası,
İç Mimarlar Odası,
İnşaat Mühendisleri Odası,
Jeofizik Mühendisleri Odası,
Jeoloji Mühendisleri Odası,
Makina Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası,
Peyzaj Mimarları Odası ve Şehir Plancıları Odası,
Çevre ve Şehircilik Bakanlığının idari ve mali denetimine açıldı.

22.05.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 07.04.2014 tarih ve 2014/6220 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile;

Bilgisayar Mühendisleri Odası, Fizik Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Tekstil Mühendisleri Odası, **Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığın**na,

Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası, Gemi Mühendisleri Odası **Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na,**

Maden Mühendisleri Odası, Metalurji Mühendisleri Odası, Petrol Mühendisleri Odası, **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na,**

Meteoroloji Mühendisleri Odası, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na,

Gıda Mühendisleri Odası ile Ziraat Mühendisleri Odası **Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na** bağlandı.

Bu çerçevede, bazı odalara müfettiş görevlendirmeleri yapıldığı, bazı odalardan belge istendiği bilinmektedir.

3-İKTİDAR GÜCÜ İLE BÜYÜYEN SENDİKALAR

3.1-İKİ MEMURDAN BİRİ MEMUR-SEN ÜYESİ

AKP'nin devletin olanakları ile ağır şekilde etkilediği alanlardan birisi de sendikalar olmuştur. İşçi sendikaları ile memur sendikalarının üye sayılarında çarpıcı bir değişim yaşanmış, iktidara yakın sendikaların üye sayılarında ciddi bir artış ortaya çıkmıştır.

AKP'nin iş başına geldiği dönemde, Kamu-Sen 385 bin 425 ile en fazla üyeye sahip sendika olurken, iktidara yakın Memur-Sen 98 bin 146 ile sendikalı memurlar arasında yüzde 12.4'lük paya sahip durumdadır.

Ocak 2017 itibariyle Memur-Sen, sendikalı memurların yüzde 54.4'ünün örgütlü olduğu sendika haline gelmiştir. Tüm memurlar içinde ise yüzde 38.9'luk orana ulaşmıştır. Memur-Sen'in üye sayısı 15 yılda yaklaşık 10 kat artarken, her iki sendikalı memurdan biri, Memur-Sen üyesi durumdadır.

SENDİKALAR	2003	ORAN	2016	ORAN	2017	ORAN
MEMURSEN	98.146	%12.44	836.505	%49.8	956.032	%54.41
KAMU-SEN	385.425	%48.85	445.729	%26.54	420.220	%23.91
KESK	295.830	%37.50	236.203	%14.06	221.069	%12.58
KAMU-İŞ			57.365	%3.41	63.990	%3.64
SENDİKALI MEMUR	788.846		1.679.028		1.756.934	
TOPLAM MEMUR	1.272.267		2.354.314		2.452.249	

3.2-HAK-İŞ'İN ÜYE SAYISINDA SIÇRAMA

AKP'nin iktidara geldiği 2003'de toplam işçi sayısı 4.6 milyon düzeyinde bulunurken, sendikalı işçi sayısı 2 milyon 717 bin 326 (Türk-İş: 1 milyon 939 bin 259, DİSK: 375 bin 775, HAK-İŞ: 309 bin 491) olarak ilan edilmiş durumdadır. Bu veriler, Türkiye'de sendikalılık oranının yüzde 50 düzeyini aşarken, Sendikalar ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 2012 yılı sonunda yenilenmesi ve sendika üyelikleri yeniden tanımlanmış ve sendikalılık oranı gerçek seviyesi olan yüzde 11-12 düzeyine inmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte, işçi sendikaları arasında da eski başkanları AKP milletvekili olan HAK-İŞ'in büyümesi dikkat çekmektedir.

2013 yılında Türk-İş 725 bin 912 ile en fazla üyeye sahip sendika olurken, Hak-İş'in üye sayısı 176 bin 696 olarak gerçekleşmiştir. Hak-İş 2013'te toplam sendikalı işçilerin yüzde 17.1'inin tercihi olurken, bu oran Ocak 2017'da yüzde 31.6'ya çıkmıştır. Toplam işçiler arasında ise HAK-İŞ'in payı yüzde 1.51'den yüzde 3.84'e yükselmiştir.

Bu konuda çarpıcı örneklerden birisi Anadolu Ajansı'nda yaşanmıştır. TÜRK-İŞ'e bağlı Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), Anadolu Ajansı'nda uzun yıllar örgütlü ve yetkili sendika konumundayken, 9 Mart 2012 tarihinde HAK-İŞ bünyesinde Medya-İş Sendikası kurulmuş ve bu dönemde Anadolu Ajansı Yönetiminin baskısıyla çalışanlar TGS'den istifa ederek, Medya-İş'e üye yapılmıştır. İstifa ve üyelik sürecinde gerekli masrafların da AA yönetimince karşılandığı bilinmektedir.

SENDİKALAR	2013	2017
HAK-İŞ	%17.11	%31.6
TÜRK-İŞ	%70.3	%57.5
DİSK	%9.99	%9.13

Aynı dönemde Türk-İş'in üye sayısı 725 bin 912'den 853 bin 908'e yükselirken, Türk-İş'in sendikalı işçiler arasındaki payı yüzde 70'den yüzde 57.5'e düşmüştür.

DİSK'in üye sayısı 103 bin 128'den 144 bin 291'e yükselirken, 2003'de sendikalı işçiler içinde yüzde 9.99 olan payı, Ocak 2017'de yüzde 9.53'e gerilemiştir.

SENDİKALAR	2013	2014	2015	2016	2017
TÜRK-İŞ	725.912	770.689	842.322	853.908	889.509
HAK-İŞ	176.696	191.587	385.065	436.938	488.723
DİSK	103.128	107.680	140.304	144.291	141.729
BAĞIMSIZ+DİĞER	26.430	26.626	61.425	59.436	26.601
SENDİKALI İŞÇİ	1.032.166	1.096.540	1.429.116	1.514.053	1.546.565
TOPLAM İŞÇİ	11.628.806	11.600.554	12.744.685	12.663.783	12.699.769
SENDİKA.ORANI	%8.88	%9.45	%11.21	%11.96	%12.18

4-TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ/SÖZ HAKKINA YASAL MÜDAHALE

Hükümet'in meslek örgütlerine yönelik müdahalesinin somut örneklerinden biri de Yargıtay Kanunu'nda yapılan düzenlemedir. Danıştay'ın 146'ncı kuruluş yıldönümü için 10.05.2014 tarihinde yapılan törende, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof.Dr. Metin Feyzioğlu'nun konuşmasına; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan müdahalede bulunmuş, Erdoğan, bir daha Barolar Birliği'ne söz verilmemesini istemiştir.

Bunun üzerine adli yılın açılışıyla ilgili 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun "Her adli yıl Ankara'da törenle açılır. Yargıtay Birinci Başkanı bir konuşma yapar. Açılış konuşmasının metni ve tören gündemi üzerinde daha önceden Başkanlar Kurulunun düşüncesi alınır" şeklindeki 59'uncu maddesi, 6572 sayılı "Hakimler ve Savcılar Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" başlıklı torba kanunla çıkarılmıştır.

Maddenin “Adli yılın açılışı:” şeklindeki başlığı ise Kanun metninde halen durmaktadır.

5-VAKIFLARA VERGİ CEZASI/ TAHSİS İPTALLERİ/49 YIL BEDELSİZ TAHSİS

AKP; TÜRGEV ve ENSAR Vakfı başta olmak üzere kendi dünya görüşüne yakın vakıf, dernek ve birliklere kamunun olanaklarını tahsis ederken, yoksul çocukların nitelikli eğitim alması için uğraş veren vakıf ve dernekleri cezalandırma yoluna gitmektedir.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’ne (ÇYDD) mail order sistemi, pos makinesi aracılığıyla aldığı bağışları ticari faaliyet olarak değerlendirilerek, genel merkez ve şubelerine 4 Milyon TL düzeyinde vergi borcu çıkarılmıştır. Dernek, konuyu yargıya götürmüş ve bir çok dosyada haklılığını kanıtlamıştır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi, yönetim değişikliğinin ardından; ÇYDD Antalya Şubesi’ne Yavuz Özcan Parkı içinde 2024 yılına kadar tahsis edilen lokalin, 24.11.2014 tarihinde bir ay içinde boşaltılması için yazı yazmıştır. ÇYDD tahliye işlemini yapmış ancak konuyu yargıya taşımış ve yargıdan tahliyenin haksız olduğu kararını almıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Türkiye Kas Hastalıkları Derneği’nin (KASDER), dernek binası olarak kullandıkları Yeşilköy’deki taşınmazı tahliye etmelerini istemiş, gelen tepkiler üzerine tahliye kararı durdurulmuştur.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bir yandan da CHP’li belediyeler tarafından yapılan öğrenci yurtları; yönetim değişikliğinin ardından TÜRGEV’e tahsis edilmektedir. Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin tahsisi bunun somut örneğidir.

Ayrıca 27 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6770 sayılı kanunla, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı’nın belirleyeceği vakıflara; kamu taşınmazlarının bedelsiz şekilde 49 yıllığına tahsisinin önü açılmıştır. Bu düzenlemeden öncelikle ENSAR ve TÜRGEV gibi iktidara yakın vakıfların yararlanacağı da açıktır.

6- ANAYASA İLE FİİLEN KAPANAN EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY

Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşmanın sağlanması için 2001 yılında “Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun” yürürlüğe konuldu. Konsey 2009 yılına kadar da bir çok kez toplantı yaptı.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 2010 Anayasa değişikliğiyle anayasal bir kurum haline getirildi ancak bir daha toplanamadı. Bakanlar Kurulu 02.01.2014 tarihinde Kalkınma Bakanlığı’nca hazırlanan “Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı’nın, TBMM Başkanlığı’na gönderilmesini kararlaştırdı. **“Konseyin daha etkin ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulması, mevcut yapısının daha geniş toplum kesimlerini kapsayacak şekilde genişletilmesiyle sosyal diyalog fonksiyonunun güçlendirilmesi ve kamu ağırlığının azaltılarak konseyin istişari fonksiyonunun ön plana çıkartılması amaçlanmaktadır”** gerekçesiyle hazırlanan tasarı, TBMM’ye geldi ancak yasalaşmadı.

Kanunla kurulan Ekonomik ve Sosyal Konsey, anayasal güvenceye kavuştuktan sonra, hiç toplanmadan fiilen tasfiye olan bir kurum olarak tarihe geçmiştir.

Bu arada Cumhurbaşkanlığı'nda, anayasal kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konsey ile benzer işlev yüklenen **Ekonomi ve Dış Ticaret Konseyi** kurulmuştur.

7-ENERJİ DERNEĞİNE 120 BİN TL İLE BAKANLIK MÜDAHALESİ

Enerji alanında tarafsız, bağımsız ve bilimsel çalışmalar yürütmek üzere kurulan, son dönemde sivil bir yapıya kavuşan ve 267 üyesi bulunan Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Derneği'ne, 2014-2016 dönemi genel kurulu öncesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile bağlı kuruluşlarından 465 devlet memuru üye yapılmıştır. Üyelik ücreti kişi başı 250 TL olarak ilan edilirken, 465 kamu çalışanının yaklaşık 120 bin TL tutarındaki üyelik ücretlerinin bir özel şirket tarafından ödendiği kamuoyuna yansımıştır.

Genel Kurul öncesi yapılan bu operasyon sonucunda, Dernek Başkanlığı'na dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Bakan Yardımcısı Murat Mercan seçilmiştir. Yönetim Kurulu'nun büyük bölümü de bakanlık bürokratlarından oluşmuştur.